

Nyugdíjbiztonság lehetőségei - Öngondoskodás szerepe életünkben

Szabó Zsolt Mihály

Óbudai Egyetem, Biztonságtudományi Doktori Iskola,
zsolt@tamiyaryu.hu

Absztrakt: Az Európai Unió tagállamait veszélyeztető társadalmi változások egyik legjelentősebbike a népesség nagyfokú öregedése, és ennek jelenlegi és várható hatása a gazdaságokra. Magyarországnak az Európai Unió tagállamaihoz hasonlóan népessége nyagmértékben öregszik, és ennek hatásaként különböző kihívásokkal kell szembenéznie, melyek közül a legfontosabbak az egészségügyi rendszer, társadalombiztosítási- és nyugdíjrendszer, és az adórendszer átalakítása. Az említett gazdasági és társadalmi kihívások hosszú távú kormányzati stratégiákat követelnek meg, mely stratégiákat valamilyen módon modellezni, tesztelni, ellenőrizni szükséges. Az Európai Unió fejlett országaiban már régóta alkalmazzák mikroszimuláció módszertanát, mely hazánkban is egyre népszerűbb az intézkedések hatásainak ellenőrzésére. A tanulmány három részből áll. Első része az Európai Unió népességének jelenlegi és jövőbeni alakulását mutatja be. A második rész a magyar nyugdíjrendszer pilléreit és a nyugdíjmodellezés eredményeit mutatja be. A harmadik része az „Öngondoskodás szerepe életünkben” című kutatási projekt elméleti alapjait és eredményeit foglalja össze.

Kulcsszavak: öregedő társadalom, nyugdíjbiztonság, nyugdíjrendszer modellezése, öngondoskodás

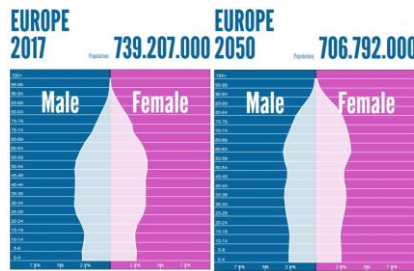
1 Bevezetés

Jelenleg a legtöbb ország társadalombiztosítási-rendszer felosztó-kirovó rendszerű, azaz minden évben nagyrészt a dolgozók befizetése fedezi a nyugdíjasok nyugdíját, ezt nevezik másképpen folyó finanszírozású nyugdíjrendszernek (Augusztinovics, 2014). Ez a fajta nyugdíjrendszer elméleti megalapozása Paul Samuelson 1958-ban megjelent publikációjához köthető, ahol feltételezi a szerző, hogy az aktívak mindig eltartják az idősebbeket (Samuelson, 1958). Az előbbi feltételezésből kiindulva, következik, hogy a rendszer akkor tartható fent, ha megfelelő számú gyermek születik, akiből később aktív dolgozó lesz és eltartja az előtte járó generációt. Továbbá feltételezi a rendszer, hogy a népesség növekedésével a gazdaság is növekszik (Holtzer, 2010). A népesség

ugyanis a gazdasági térszerkezet fontos eleme, mivel termelőerőt képez (Borzán, 2014).

2 Európai Unió és Magyarország népességének jelenlegi és jövőbeni alakulása

A népesség kor szerinti eloszlását az úgynevezett korfán keresztül vizsgálhatjuk meg. Az 1. ábra, mely a Population Pyramids weboldal, mely a <https://populationpyramid.net> címen megtalálható előszámítását mutatja: Európa népessége valószínűleg csökkenni fog és az öregedő társadalom korfáját mutatja, így nagyfokú elöregedés várható az előszámítások alapján, melynek a hatása az európai országok nyugdíjrendszereinek fenntarthatóságát veszélyeztetheti hosszú távon, hasonlóan az Európán kívüli fejlett országokéhoz.

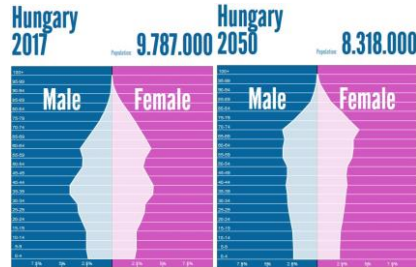

1. ábra

Európa népességének korfája 2017-ban és 2060-ban

Forrás: Population Pyramids, 2017

Az 2. ábra, mely a Population Pyramids honlap előszámítását mutatja: 2060-ra nagy valószínűséggel Magyarország korfája stagnáló népesség korfáját mutatja, hasonló módon az 1. ábrához, a fiatalok (gyermekkorúak: 20-25%) és a középkorúak aránya magas és közel azonos egymással, csak az idősebb korosztályoknál (10-15%) keskenyedik el a korfa.

2. ábra

Magyarország népességének korfája 2017-ban és 2060-ban

Forrás: Population Pyramids, 2017

Az 1. táblázat az Európai Bizottság tanulmánya szerinti (EPC, 2015) előszámításait mutatja, melyben az EU lakosság nagyfokú elöregedése várható, mivel a nők és a férfiak élettartama is várhatóan növekedni fog. Ez az elöregedés számos gazdasági és társadalmi jelenséget (problémát) hordoz magában. Nem csupán a nyugdíj rendszer stabilitását, de az idősek egészségi állapotát szem előtt tartó szociális rendszereket is át kell addig gondolni (Lazányi, 2016). Az előszámítások alapján a születések száma nem fog nagymértékben változni, sőt az 1. táblázat alapján stagnálás várható.

	2010	2050
Nők esetén várható élettartam	82,1 év	89 év
Férfiak esetén várható élettartam	76 év	84,5 év
Születések száma	1,5	1,6
15-64 év közötti munkaképes korosztály	325 millió	283 millió
EU nyugdíjkiadások {GDP %-ban}	10,2 %	12,5 %
Magyarország nyugdíjkiadások {GDP %-ban}	10,4 %	13,8 %

1. táblázat

EPC előszámítások az Európai Unióra

Forrás: EPC, 2015

Az EU 15-64 év közötti munkaképes korosztály drasztikus változását mutatja és az aktív lakosság száma nagymértékben csökkenni fog. Továbbá az 1. táblázat alapján a nyugdíjkiadások várhatóan nőni fognak az EU tagállamaiban.

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
Népesség változása	6.9	6.9	6.5	6.2	5.8	5.2	4,8
Népesség változása (15-64 év közötti munkaképes korosztály)	0.0	-0.4	-1.0	-0.3	-1.2	-0.8	-0.7
Foglalkoztatottak változása (15-64 év közötti munkaképes korosztály)	-0.1	0.7	-0.4	-0.6	-1.2	-0.9	-0,6

2. táblázat
EPC makrogazdasági előrejelzések Magyarországra
Forrás: EPC, 2015

A nyugdíjkiadások finanszírozása egyre nagyobb teher lehet az EU-országok kormányai és Magyarország kormánya számára is a jövőben az előrejelzések alapján (Holtzer, 2010). A 2. és 3. táblázatok alapján a makrogazdasági mutatók vagy stagnálnak vagy csökkenni fognak az előrejelzések alapján (EPC, 2015), továbbá a 4. táblázatok adatai alapján nyugdíjkifizetések nagy valószínűséggel nőni fognak, mely tovább nehezíti a költségvetés terheit és veszélyeztetik a magyarországi nyugdíjbiztonságát.

	2007	2010	2020	2030	2040	2050	2060
GDP növekedési üteme	2,9	3,3	2,4	2,1	1,1	0,8	1,0
Foglalkoztatás növekedési üteme	-0,3	0,8	-0,2	-0,6	-1,0	-0,9	-0,7
Foglalkoztatás termelékenységének növekedési üteme	3,2	2,5	2,6	2,7	2,1	1,7	1,7

3. táblázat
EPC demográfiai előrejelzések Magyarországra
Forrás: EPC, 2015

A felosztó-kirovó nyugdíjrendszer fenntarthatóságának az alapja, hogy a keresőkorúak jóval többen legyenek, mint a nyugdíjkorúak, különben a rendszer egyensúlya felborul (Samuelson, 1958).

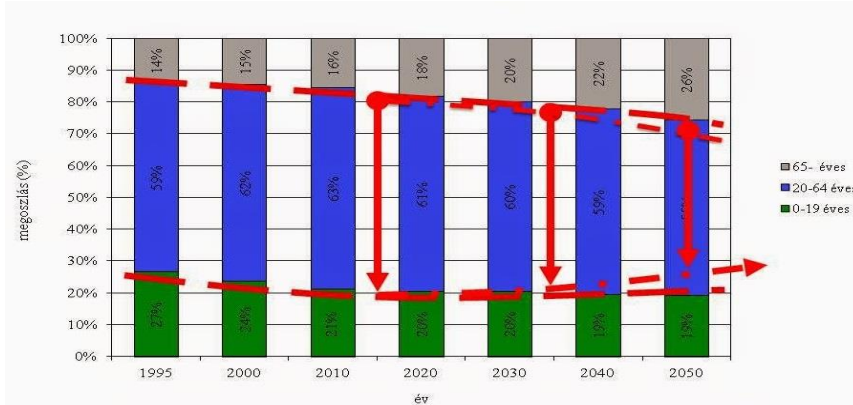
	2000	2005	2010	2020	2050
Nettó nyugdíjkiadások	9,3	10,5	10,3	10,7	13,5
Ebből: tb alapok kiadásai	8,6	9,9	9,8	10,2	13,2
Magánnyugdíj-pénztárak kiadásai	0,0	0,0	0,0	0,1	2,7
Nyugdíjasok száma (millió fő)	3,1	3,0	3,0	3,1	3,3
Ebből: a tiszta tb rendszerben	2,8	2,7	2,7	2,7	1,2
Vegyres rendszerben	0,0	0,0	0,0	0,2	2,0

4. táblázat

A nyugdíjkiadások alakulása Magyarországon a GDP %-ában

Forrás: KSH, 2015

A népesség elöregedése mellett másik nagy probléma az aktív népesség (15-64 év közötti munkaképes korosztály) számának alacsony aránya és a jövőbeni alakulása, melyet a 3. ábra szemléltet. Az 3. ábra alapján látható, hogy a foglalkoztatás átmeneti összeomlása, majd lassú és szerény javulása miatt 5 millió ember helyett jelenleg még mindig csak 4,1 millió ember dolgozik, miközben a nyugdíjasok száma 2 milliőről kb. 2,5 millióra nőtt. A hivatalos 4,1 millió foglalkoztatott jelentős része közmunkás, másik jelentős része külföldön fizeti az ottani társadalombiztosítási-járulékot (Holtzer, 2010).

3. ábra

Magyarország népességének várható korösszetétele

Forrás: KSH, 2015

A KSH előszámításai alapján a fiatalok és az idősök aránya nem megfelelő irányba fog változni, mivel az idősök száma növekedni fog és a munkaképes korúak száma csökkenni. Az 5. táblázat szerint a nyugdíjas korúak és dolgozó korúak aránya az 1970-es 22,4%-ról 2000-re alig nőtt, de 2050-re 47,7%-ra nőhet. Ami azt jelenti, hogy 1970-ben egy nyugdíjast öt dolgozó, addig 2050-ben már csak egy nyugdíjast két dolgozó befizetési fog eltartani (Simonovits, 2002).

	1970	1980	1990	2000	2010	2020	2030	2040	2050
Nyugdíjas- és dolgozókorúak arány	22,4	26,9	27,2	23,6	24,6	30,2	33,7	38,6	47,7

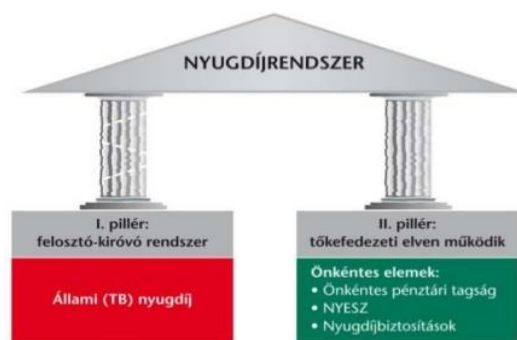
5. táblázat

A nyugdíjasok és a munkaképes korúak arányának alakulása Magyarországon

Forrás: KSH, 2002

3 A magyar nyugdíjrendszer pillérei és modellezési lehetőségei

A nyugdíjrendszerek hosszú távra szólnak és hatásuk és hosszú távon fejt ki hatását (Augusztinovics, 2014). A 4. ábra alapján, a magyar nyugdíjrendszer jelenleg két pilléren támaszkodik. Az I. pillér: az állami nyugdíjrendszer felosztó-kirovó módon működik és a II. pillér, mely tőkefedezeti elven működik (Novoszáth, 2014). A felosztó-kirovó módon működő nyugdíjrendszerrel a befolyó járulékokat nem tőkésítik, nem fektetik be, hanem abból fizetik ki az adott évben esedékes nyugdíjakat (Banyár, 2016). A felosztó-kirovó rendszer kényelmes és kellemes, amíg a népesség és a gazdaság növekszik (Samuelson, 1958). A jelenlegi kötelező tb-rendszert a következő alábbi három probléma terheli, melyek a magyar nyugdíjrendszer pénzügyi egyensúlyát hosszú távon fenyegetheti: társadalom öregedése, foglalkoztatás alacsony foka, járulékok részleges fizetése. A korábban ismertetett demográfiai adatok szerint a népesség már régóta nem növekszik, a gazdaság növekedése megtorpant, és a nyugdíjkiadások pedig növekednek az előszámítások alapján (Holtzer, 2010, Mészáros, 2014, EPC, OECD, ONYF, 2015).

4. Ábra

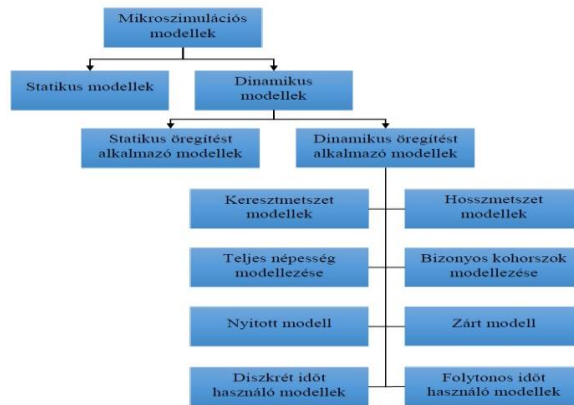
A magyar nyugdíjrendszer pillérei

Forrás: Uniqa, 2017

3.1 Állami nyugdíjrendszer modellezésének lehetőségei

Jelenleg a felosztó-kirovó rendszerek a világon mindenütt súlyos válságban vannak, elkerülhetetlen az állami nyugdíjrendszer reformja. Makroszinten olyan

automatizmust kellene teremteni a járulékok és a járadékok között, mely biztosítaná a rendszer hosszú távú egyensúlyát (Simonovits, 2002). Az előbbieket miatt mindenképpen az intézkedések hatásait vizsgálni szükséges és a választandó módszer lehet a mikroszimuláció. A nyugdíjrendszer hatásvizsgálata során alkalmazott mikroszimulációs modellek sok szempont szerint csoportosíthatók, az abszolút statikustól a teljesen dinamikusig, mely felbontást az 5. ábra szemlélteti (Dekkers, 2013, ONYF, 2015).

5. ábra

Mikroszimulációs modellek

Forrás: ONYF, 2015 [13]

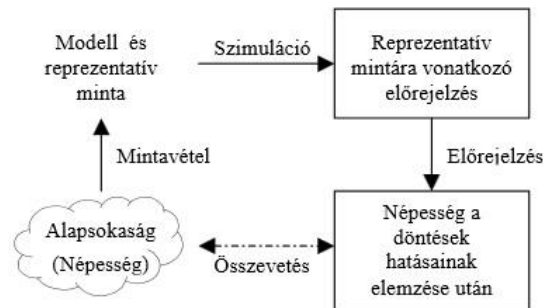
A mikroszimuláció esetén a modellezés az egyének, és háztartások szintjén történik, tehát ott, ahol a nyugdíjrendszer változásainak közvetlen hatásai megjelennek. Így modellezhetővé válnak a különböző jellemzők (például jövedelem, nyugdíjösszeg) megoszlásának időbeli változásai is. A nyugdíjszámítási feladat megkívánja az adatok hosszú távú előrejelzését, mely azt is jelenti, hogy 30-50 éves modellezésre kell felkészülni (például a számítások az USA-ban 75 évre (Simonovits, 2002), az EU-ban és Magyarországon 50-60 évre történik (EPC, OECD, ONYF, 2015)). A nyugdíjrendszerek hatásvizsgálata során általában az alábbi két mikroszimulációs modell használják.

Statikus modellek: Statisztikai adatgyűjtésre alapozott nyugdíjmodellezés, ahol az ismert statisztikai sokaság adatait a számítógép segítségével az idő függvényében továbbírjuk. A vizsgált objektumok adatainak továbbírásához használhatók statisztikai és valószínűség-számítási eszközök. Az adott modellben feltett hipotézisek hatása a szimulációs eredmények hagyományos statisztikai elemzésével vizsgálható, és ennek figyelembevételével alapozhatók meg a stratégiai döntések (Gilbert- Troitzsch, 1999, Holtzer, 2010).

Dinamikus modellek: Modelltípusok alapján történő mikroszimulációs számítások, ahol modelltípusokra koncentrálnak, ami azt jelenti, hogy az azonos kategóriába

sorolható halmazokat vezetik tovább. Így a számításgény lényegesen kisebb, viszont egy nyugdíjrendszer hatásainak vizsgálatánál, mondjuk 50 éves előrejelzéskor problémák merülhetnek fel az új belépők kezelésével (Spadaro, 2007, Li, 2011, Dekkers, 2013, ONYF, 2015).

Általában dinamikus szimulációt alkalmaznak, ahol el kell készíteni a demográfiai modulokat (lásd 6. ábra) is, melyeknél hazánkban az állami statisztikai szolgálattól (KSH) lehet beszerezni a születési, a halálozási, a házasság és a válás valószínűségeit. A legfőbb demográfiai eseményekre, mint például a születés, halál a Népeségstudományi Kutató Intézetnek (NKI) vannak előrejelzései.

6. ábra

A mikroszimulációs modellezés folyamata

Forrás: Gilbert- Troitzsch, 1999, Molnár, 2004

A hazai demográfiai adatokkal ismeretében a népesség összetételének alakulását és annak hatását jelenlegi nyugdíjrendszerre és annak lehetséges jövőben alakulására ma már elfogadott módszer a mikroszimulációs modellezés alkalmazása, mely a statisztikai adatgyűjtésre alapoz és a demográfiai adatok idősoros elemzésére adnak lehetőséget (Holtzer, 2010, KSH, ONYF, 2015).

3.2 Önkéntes nyugdíjrendszer modellezésének lehetőségei

Napjaink közgazdaságtani gondolkodása túlmutat, a csupán a piac világát jelentő tudományterületeken és megjelennek benne az olyan emberi természettel foglalkozó tudományterületek, mint például a viselkedéstudomány, illetve a szociológia. Mondhatni a klasszikus hagyományokhoz fordul vissza, hiszen az első gondolkodók elemzéseinek keresztjében is az önuralom állt (Hámori, 1998). Az emberi természet alkotóelemei a közgazdasági gondolkodásmód részévé válnak és kölcsönhatásaik megváltoztatják azt.

Az ember egyrészt ésszerű, ez megmutatkozik a közgazdaságtan alapfeltevésében, amely esetben az ember a saját preferenciarendszere szerint hozza meg döntéseit. Vagyis az ember racionális viselkedése annyit, jelent, hogy a lehetőségeik közül a

számukra legjobbat választják (Fodor, 2013). Másrészt emocionális lények vagyunk. Az ötös táblázat mutatja, hogy tapasztalati oldalról indulva egyszerűen leírja az emberi személyiségvonásokat Raymond Cattell pszichológus, 16 faktor szerinti következtetése nem releváns sorrendben (lásd 6. táblázat).

1. tartózkodó – szívélyes	2. bizalomteli – gyanakvó
3. konkrét gondolkodású – absztrakt gondolkodású	4. praktikus – fantáziadús
5. túlérzékeny – érzelmileg stabil	6. egyenes – titkolózó
7. önálvető – uralkodó	8. magabiztos – aggódó
9. komoly – eleven	10. hagyományszerető – kísérletező kedvű
11. szabályok alól kibúvó – szabálykövető	12. csoportember – önálló
13. félénk – bátor	14. hibátűrő – perfekcionista
15. számító, haszonelvű – érzékeny	16. nyugodt – feszült

6. táblázat

A személyiség 16 faktoros leírása Cattell szerint

Forrás: Mirnics, 2006

A közgazdaságtan a társadalmi együttműködést vizsgálja, azokat a jelenségeket, amely az egyének költség-haszon alapú (önérdek) választásaiból adódnak (Heyne - Boettke - Prychitko, 2003). Ilyen társadalmi együttműködés például egy kormányzat, egy üzleti vállalkozás, vagy a tőzsde, amely érdekessége, hogy saját érdekeiket követő és egymásról kevés információval rendelkező egyének hozzák létre, mégis működő, azaz termelő egységet alkot, nem zűrzavart. A társadalmi-gazdasági rendszereket, mint a nyugdíjrendszert is, szabályok formálják. A megfelelő működéshez azonban a résztvevőknek ismerniük kell a szabályokat és egyet kell érteniük azok alkalmazásában. Napjainkban nagyon elterjedt számítógépes módszer a személyiség feltérképezésében a faktoranalízisnek nevezett statisztikai eljárás (Ottó, 2003). Az adatok feldolgozását és a statisztikai számításokat az SPSS szoftverrel lehet elvégezni (Sajtos - Mitev, 2007).

4 Öngondoskodás szerepe életünkben

A kutatás abból az alapvető feltételezésből indul ki, hogy az emberek a nyugdíjjal kapcsolatban félelemmel, bizonytalansággal gondolnak. Az előző fejezetek alapján belátható, hogy a felosztó-kirovó rendszer válságban van, így a nyugdíjrendszer II. pillére (lásd a 4. ábra), az öngondoskodás napjainkban egyre nagyobb figyelmet kap. Az öngondoskodás segít megőrizni anyagi és személyes

függetlenségünket, valamint családjunk iránti felelősségvállalásunkat is kifejezi. A fejlett európai országokban már régóta fontos szerepet játszik az öngondoskodás (Holtzer, 2010, Novoszáth, 2014). Magyarország sajnos az öngondoskodás szempontjából eléggé le van maradva, hiszen a háztartások felhalmozott likvid vagyona kevesebb, mint az éves jövedelme (91%). Ez a mutató rosszabb, mint amivel Nigéria, vagy India bír (Bogáth - Bárczi - Szakács, 2014).

A döntéseink mögött lévő motivációk mélyebb megértéséhez [19], a faktoranalízis statisztikai eljárás egyes részeit használtuk fel, mely napjainkban nagyon elterjedt számítógépes módszer a személyiség feltérképezésében (Ottó, 2003, Sajtos - Mitev, 2007, Czirfusz, 2010). A kérdőíves kutatást (lásd a 7. táblázat) az Óbudai Egyetem Keleti Károly Gazdasági Karának hallgatói közreműködésével 2015 és 2016 között történt. A kérdőív adatainak feldolgozását és a statisztikai számításokat az SPSS szoftverrel végeztük tanszéki segítséggel (Csiszárík-Kocsir, 2015). A kérdőívet a válaszadók online formában a kerdoivem.hu (link: <http://www.kerdoivem.hu/kerdoiv/797589352/>) segítségével és papír alapon tölthették ki. A válaszadók száma összesen 222 fő (N=222) volt. Alapvető kérdések, amire kerestük a válaszokat a nyugdíjrendszerek, nyugdíj célú megtakarítási formák és öngondoskodás, nyugdíjbiztonság tervezéséhez kapcsolódtak, mivel ezek az elemek, amik meghatározzák jövőbeni egzisztenciánk pénzügyi hátterét, vagyis az öngondoskodásunk mértékét.

Kérdések	Válaszok	%
1. Nemed?		
Férfi	138	62,2
Nő	84	37,8
2. Mely korcsoportba tartozol az alábbiak közül?		
28 alatt	118	53,2
29-48	86	38,7
49 fölött	18	8,1
3. Gondolkoztál-e már azon, milyen pénzügyi előtakarékosági formát válasszál?		
Igen	126	56,8
Nem	96	43,2
4. Milyen nyugdíjcélú megtakarítási formákat ismersz az alábbiak közül?		
Állami nyugdíjpénztár		
Igen	82	36,9
Nem	144	63,1
Magán nyugdíjpénztár		
Igen	60	27
Nem	162	73
Egyéb lehetőségek		
Igen	62	16,16
Igen esetén kérem, írja le milyen lehetőségeket ismer!		
Nem	160	83,84
5. A nyugdíjad kapcsán pénzügyi előre tervezésről tárgyaltál-e már tanácsadóval?		
Igen	64	28,8

Nem	158	71,2
Összes válaszadók száma	222	100

7. táblázat
„Öngondoskodás szerepe életünkben” című kérdőív
Forrás: saját kutatás, 2016 (N=222)

A 7. táblázat az „Öngondoskodás szerepe életünkben” című kérdőíves kutatás eredményeit foglalja össze. A kérdőíves felmérés 222 elemből tevődik össze és a kutatáson belül 3 csoportba lettek osztva a válaszok:

- Öngondoskodás szerepe (előtakarékoskodás);
- Nyugdíjrendszerekről ismeret (kötelező, önkéntes);
- Pénzügyi előtervezés (tanácsadás igénybe vétele).

A fenti három csoportot a kvalitatív kutatás külön elemzi. A három csoportot számos statisztikai értékelésnek vetettük alá, mint például átlagok, gyakoriság, keresztábra.

Az kérdőív kitöltőinek neme és kor szerinti eloszlását a 7. táblázat részletesen mutatja.

4.1 Öngondoskodás szerepe (előtakarékoskodás)

A kérdőív 3. és a 4. kérdésekre adott válaszok alapján a fiatalok alapvetően tájékozottak a nyugdíjjal kapcsolatban, de mégis a pénzügyi előtervezést nem tartják fontosnak az 5. kérdésre adott „igen” válaszok alacsony 28,8 százaléka miatt.

Előtakarékoskodás	Gyakoriság	Százalék
Igen	126	56,8
Nem	96	43,2
Összesen	222	100,0

8. táblázat
Előtakarékoskodás
Forrás: saját kutatás, 2016 (N=222)

A 8. táblázat „igen” válaszai alapján (56,8%) a fiatalok gondolkodnak előtakarékoskodásról. Az előtakarékoskodás formájáról pontosabb információkat tudhatunk meg kérdőív 4. kérdésére az „Egyéb” részére adott válaszok alapján a fiatalok 24,9% gondolkodik pénzügyi előtervezés valamilyen alternatív formájában. Az „Egyéb” válaszok az alábbiak voltak: önkéntes nyugdíjpénztár, kiegészítő önkéntes pénztárak, nyugdíj befektetés alapú nyugdíj adó visszatérítéssel, Nyugdíj Előtakarékosági Számla (NYESZ), üzleti alapú nyugdíjbiztosítás, befektetéssel kombinált életbiztosítás, befektetési alapok, befektetési életbiztosítás, arany vagy ingatlan vásárlása befektetés célból.

A 9. táblázat a keresztábra segítségével további belső összefüggéseket mutat, például az előtakarékoskodás a férfiak (68,3%) számára fontosabb, mint a nők (31,7%) számára jelen kérdőíves kutatásunkban.

			Neme		Összesen
			Férfi	Nő	
Öngondoskodás szerepe	Igen	Darab	86	40	126
		% Előtakarékoskodás	68,3%	31,7%	100,0%
		% Neme	62,3%	47,6%	56,8%
		% Összesen	38,7%	18,0%	56,8%
	Nem	Darab	52	44	96
		% Előtakarékoskodás	54,2%	45,8%	100,0%
		% Neme	37,7%	52,4%	43,2%
		% Összesen	23,4%	19,8%	43,2%
Összesen	Darab	138	84	222	
	% Előtakarékoskodás	62,2%	37,8%	100,0%	
	% Neme	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Összesen	62,2%	37,8%	100,0%	

9. táblázat

Keresztábra a neme és „Öngondoskodás szerepe” kérdéssel kapcsolatban

Forrás: saját kutatás, 2016 (N=222)

A 10. táblázat a keresztábra segítségével további belső összefüggéseket mutat, például az előtakarékoskodás és a kor szerinti eloszlásban, legjobban a 29-48 év közöttieknek (52,4%) fontos az előtakarékoskodás.

A kutatás eredményei alapján megállapítható, hogy az öngondoskodás szerepe fontos tényező a jövőbeni elvárható nyugdíjszínvonal biztosítására, de megállapítható az is, hogy emocionális döntések helyett érdemesebb racionális pénzügyi előtervezést végezni.

			Kor			Összesen
			28 év alatt	29-48 év között	48 év felett	
Öngondoskodás szerepe	Igen	Darab	86	66	12	126
		% Előtakarékoskodás	38,1%	52,4%	9,5%	100,0%
		% Kor	40,7%	76,7%	66,7%	56,8%
		% Összesen	21,6%	29,7%	5,4%	56,8%
	Nem	Darab	70	20	6	96
		% Előtakarékoskodás	72,9%	20,8%	6,3%	100,0%
		% Kor	59,3%	23,3%	33,3%	43,2%
		% Összesen	31,5%	9,0%	2,7%	43,2%
Összesen	Darab	118	86	18	222	
	% Előtakarékoskodás	53,2%	38,7%	8,1%	100,0%	
	% Kor	100,0%	100,0%	100,0%	100,0%	
	% Összesen	53,2%	38,7%	8,1%	100,0%	

10. táblázat

Keresztábra a kor és „Öngondoskodás szerepe” kérdéssel kapcsolatban

Forrás: saját kutatás, 2016 (N=222)

Összegzés

A jelenlegi nyugdíjrendszer a társadalom nagyfokú elöregedése miatt, és az előrejelzések alapján az aktív keresők és nyugdíjasok arányának drasztikusan változása nagy valószínűséggel a jövőben társadalmi, gazdasági és egyéb problémákat fog okozni globálisan és hazánkban is. A fenntarthatóság kérdése a lehetséges modell meghatározását is nagymértékben befolyásolja. A nyugdíjrendszer fenntarthatóságát a foglalkoztatottak, pontosabban a járulékfizetők és a nyugdíjasok aránya határozza meg, mivel a befizetett

járadékokból kapják a nyugdíjas korúak a járandóságukat. Így a két oldalnak makrogazdasági szempontból egyensúlyban kell lennie.

A mikroszimuláció eszköztárával, mint a tanulmányban bemutattuk, jól lehet előre modellezni a nyugdíjrendszerrel kapcsolatos elképzeléseket, melyek az EU-ban és Magyarországon is egyre népszerűbbek és sikeresek. A szakemberek és a dolgozat eredményei alapján is a vegyes rendszer ajánlott, úgy hogy, az állami nyugdíj mellett valamilyen önkéntes elemmel vagy elemekkel egészítsük ki az alapnyugdíjunkat, mely előtakarékoskodást ajánlott minél korábban, még aktív korunkban elkezdni. Ebben sokat segíthet a tájékozódás, hogy milyen lehetőségek állnak rendelkezésünkre az előtakarékoságban.

Természetesen nem várható el, hogy egy tanulmány keretében megoldjuk a nyugdíjrendszer makrogazdasági gondjait, amit sok-sok szakember és kormány nem tudott már régóta megoldani, de legalább a problémafelvetéseken túl az kijelenthető, hogy vannak lehetőségek és gondolatok a nyugdíjrendszer előjelezésére és a személyes nyugdíjbiztonságunk megerősítésére.

Felhasznált irodalom

- [1] Augusztinovics, M. (2014): Egy értelmes nyugdíjrendszer. Közgazdasági Szemle LXI. évf., 2014. október. Válogatás az elmúlt évtizedek írásaiból. pp. 1219-1239.
- [2] Banyár, J. (2016): Model Options for Mandatory Old-Age Annuities. Gondolat Kiadó, ISBN: 9789636937034, pp. 1-236.
- [3] Bogáth, E. M. - Bárczi, J. - Szakács, A. (2014): Startup lehetőségek az új nyugdíjbiztosítás területén, figyelembe véve a 2007-2012 év között befektetési egységekhez kötött életbiztosítási állomány változásait. CONTROLLER INFO II:(1) pp. 28-32.
- [4] Borzán, A. (2014): A magyar-román interregionalizmus közgazdasági összefüggéseinek módszertana. 56. Georgikon Napok. Évfordulók-trendfordulók: Festetics Imre születésének 250. évfordulója: Keszthely: Pannon Egyetem Georgikon Mezőgazdaságtudományi Kar, pp. 72-78.
- [5] Czirfusz, M. (2010): Faktoranalízis, a látszatmegoldás. Tér és Társadalom 24. évf. 2010/1. pp. 37-49.
- [6] Csiszárík-Kocsir, Á. (2015): A hazai vállalkozások által alkalmazott finanszírozási stratégiák egy kérdőíves kutatás eredményeinek tükrében. Budapest: Óbudai Egyetem, Keleti Károly Gazdasági Kar Gazdaság - és Társadalomtudományi Intézet "Vállalkozásfejlesztés a XXI. században V." című tanulmánykötet cikkei 2015. pp. 33-56.

- [7] Dekkers, G. (2013): An introduction to MIDAS_BE, the dynamic microsimulation model for Belgium (working paper). Centre for Sociological Research, Brussels, pp. 1-29.
- [8] EPC (2015): The 2015 Ageing Report EUROPEAN ECONOMY 3. 2015: Economic and Financial Affairs ISSN 1725-3217 (online), ISSN 0379-0991 (print). Economic and budgetary projections for the 28 EU Member States (2013-2060). pp. 366-368.
- [9] Fodor, L. (2013): Gazdaságpszichológia. Noran Libro Kiadó. Budapest. p. 29., p. 309., pp.311-313., pp. 471-472.
- [10] Gilbert, N. - Troitzsch, K. (1999): Simulation for the Social Scientist. Buckingham. Open University Press, pp. 1-308.
- [11] Hámori, B. (1998): Érzelemgazdaságtan. Kossuth Kiadó. Budapest. p. 16-20.
- [12] Heyne, P. - Boettke, P. - Prychitko, D. (2003): A közgazdasági gondolkodás alapjai. Nemzeti Tankönyvkiadó. Budapest. pp. 19-31., pp.151-167.
- [13] Holtzer, P. (szerk.) (2010): Jelentés. A nyugdíj és időskor kerekasztal tevékenységéről. MEH, NYIKA, pp. 1-452.
- [14] KSH (2015): Magyarország 2015: Központi Statisztikai Hivatal, Budapest, 2016, ISSN: 1416-2768, pp. 1-185
- [15] Lazányi, K. (2016): Investing in social support - Robots as perfect partners? In: Szakál A (szerk.) IEEE 14th International Symposium on Intelligent Systems and Informatics: SISY 2016. pp. 25-30.
- [16] Li, J. (2011): Dynamic Microsimulation for Public Policy Analysis. Boekenplan Maastricht, Maastricht, pp. 1-251.
- [17] Mészáros, J. (2014): European Pension System: Fantasy or Reality. Report of the conference of the Central Administration of National Pension Insurance organised in cooperation with the International Social Security Association European Network held in Budapest, Hungary on 19th September 2014. pp. 1-94.
- [18] Mirnics, Zs. (2006): A személyiség építőkövei. Típus-, vonás- és biológiai elméletek. Budapest. Bölcsész Konzorcium. pp. 1-179.
- [19] Molnár, I. (2005): Mikroszimulációs modellfejlesztési környezetek. Közgazdasági Szemle, LII. évf., 2005. november, pp. 873-880.
- [20] Novoszáth, P. (2014): A társadalombiztosítás pénzügyei. Nemzeti Közszoigalati és Tankönyv Kiadó, pp. 1-244.

- [21] OECD (2015): Pensions at a Glance 2015: OECD and G20 indicators. pp. 1-378.
- [22] ONYF (2015): On using dynamic microsimulation models to assess the consequences of the AWG projections and hypotheses on pension adequacy: Simulation results for Belgium, Sweden and Hungary. 2015, pp. 1-38.
- [23] Ottó, I. (2003): Hierarchikus faktoranalízis SPSS szoftverrel. Magyar Pedagógia 103. évf. 4. szám pp. 447-458.
- [24] Sajtos, L. - Mitev, A. (2007): SPSS kutatási és adatelemzési kézikönyv. Budapest. Alinea Kiadó. pp. 1-404.
- [25] Samuelson, P. A. (1958): An Exact Consumption-Loan Model of Interest with or without the Social Contrivance of Money. Journal of Political Economy, Vol. 66., pp. 467-482.
- [26] Simonovits, A. (2002): Nyugdíjrendszerek: tények és modellek. Typotex Kiadó, 2002, pp. 1-300
- [27] Spadaro, A. (Ed.) (2007): Microsimulation as a tool for the evaluation of public policies methods and applications. Fundación BBVA, 2007, pp. 1-359.